

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Fakulta sociálních studií
Sociální antropologie

Je politika pouze divadlo?
(2. verze)

Vypracovala: Petra Skoupá, 414663

Je politika pouze divadlo?

Odpověď se v této neutěšené době zdá být jednoduchá. Leckdo by řekl ano, politici chtějí jenom výplatu a o víc se nestarají. Věci říkají jen naoko, sliby pro ně nemají váhu, jakmile se dostanou k moci, klidně je porušují. V textu mé eseje bych ráda rozvinula tuto otázku a poukázala na fakt, že politika nás ovlivňuje víc, než si většina z nás uvědomuje.

Nejdříve bych se ráda věnovala otázce zákonů. Kdo je vydává, kdo se jimi řídí a jaký je vztah mezi zákony a kulturními normami. Dále tím, jak lidé, kteří mají politickou moc, legitimizují vlastní ideologii. A také rozeberu pojem národa, který se v politice objevuje.

Lidé se nechají svazovat pravidly jednotlivců, které si zvolili jako svoje zástupce, ti mají moc určovat svoje názory za správné a prosazovat zákony. Je ale pravdou, že se chováme většinou podle morálních zásad společnosti, ve které vyrůstáme. Ne podle zákonů vydaných, v našem případě, legislativním orgánem. Náš systém jednání a myšlení je nám vštěpován školní docházkou. *„Od narození nám totiž naše okolí tisíci způsoby, které si uvědomujeme i neuvědomujeme, vnucuje komplexní referenční systém, který spočívá v hodnotových soudech, motivacích, zájmových centrech, včetně reflexního pohledu, který nám na historické bytí naší civilizace vnucuje školní výchova, bez níž by byla naše civilizace nemyslitelná nebo by nám připadala jako neslučitelná s reálným jednáním.“* (Lévi-Strauss, 1999, s. 32 - 33)

Geertz má podobný názor, symboly jsou, podle něj, vnějšími zdroji informací, dle kterých se chováme. Symboly také uchovávají vzorce, které jsou mírně obměňovány podle dané psychiky jedince a prostředí. *„(...) Chování člověka se řídí spíše kulturními než genetickými vzorci, přičemž genetické vzorce udávají spíše celkový psychicko-fyziologický kontext, v jehož rámci jsou přesné posloupnosti činností organizovány vzorci kulturními.“* (Geertz, 2000, s. 246) Stejně je to i s ideologií, která má za úkol nastolit autonomní politiku, pomocí ideologických představ a symbolů v době, kdy slábne vliv tradice, náboženství nebo filozofických principů. Dojde k sociálnímu a psychickému napětí, které vede ke ztrátě orientace a zvýšen vlivu ideologie. Ideologii jde o pojmenování problémové situace, ale nezachovává nestranný postoj, snaží se podnítit činy.

Marc Abélès říká, že lidé, kteří mají politickou moc, nastolují určitou ideologii, kterou musí legitimizovat nejčastěji pomocí rituálů a přirovnává tyto praktiky k divadelnímu představení. Politická moc je režisér a protagonisté jsou herci. K tomu aby potvrdili svoji svrchovanost, využívají dvou typů rituálů.

Rituály svornosti, které se vyznačují ježděním politiků po státě a mluvením na veřejnosti. Jednotlivci, kteří zastávají nějakou funkci, se musí chovat podle pravidel, která všichni znají, ale přesto pozorují se zatajeným dechem, když jsou takové události svědky. Příkladem může být přestřihávání pásky u nově otevřené budovy. Zhmotňují tak vztah s obyvatelstvem. Tyto rituály mají dva cíle: první je, že dávají najevo svou úctu ke společné historii a hodnotám, tím vyvolávají pocit souladu a ve druhé fázi přenést tento pozitivní pocit na reprezentanty politické moci.

Rituály konfliktu využívají totalitní režimy. „Na začátku padají hesla, rozvinují se transparency: ať už přímo obviňují nebo povolávají k zodpovědnosti, v pozadí vždy stojí hrozba represí, násilím.“ (Abélès, Politika jako divadlo, s. 21) U těchto rituálů musí být vždy vše přesně dané a nesmí se odchýlit od kolektivem daných řádů.

V tomto podání se zdá být politická moc pouze divadlem. Jak jsem již poukázala výše politika je víc. Ideologie ovlivňuje naše názory, životní styl a celý život.

Zajímavá je také role médií v politice. Média totiž pozměňují tradiční rituály. Politiku může sledovat každý člověk. Po jedinci s politickou mocí se nevyžaduje, aby chodil na předem určené místo, jako tomu bylo v minulosti. Pokud chce pronést proslov, může svolat tiskovou konferenci, která se vysílá do všech domácností s televizí. Lídr musí být osobnost, která umí dobře mluvit a umí se i prosadit. Musí něčím zaujmout a být jedinečný. V minulosti, nebo u kmenů, které nemají média, má panovník ustoupit do pozadí v zájmu rituálů a tradic. (Marc Abélès, Politika jako divadlo)

Myslím, že se toto tvrzení dá aplikovat na naši přímou volbu prezidenta. Když se dívám na pořady s kandidáty, kromě toho, že přemýšlím, které názory se mi nejvíce líbí, se také dívám na vzhled prezidenta a jeho celkovou prezentaci. Někteří z nich jsou méně výrazné osobnosti (co se chování týče) a proto je okamžitě vylučuji ze svého seznamu oblíbenců. Prezident reprezentuje celý stát, proto po něm lidé požadují, aby se uměl prosadit. Důležité je, aby tyto osobnosti byly bohaté, aby si zaplatili kampaň, také musí být známé lidem dříve než z kampaně. Vzhled hraje důležitou roli. Pokud je někdo nevýrazný, nebo příliš výrazný, myslím, že nemá moc šancí na úspěch.

Politici se ve své kampani nebo při legitimizaci ideologie odvolávají na společnou historii a hodnoty. Dávají tak jedinci národní identitu. Další důležitou součástí jsou státní symboly, které také hrají velkou roli při tvorbě národní identity. Obyvatelé státu jsou velice rozdílní a symboly jsou mnohoznačné. Dávají tak možnost všem obyvatelům zaujmout k nim jejich vlastní postoj a prostřednictvím státních symbolů mohou cítit národní sounáležitost. (Eriksen, 2008)

Národ je velice důležitý pojem v politice. Vznikl v 18. století, i když se zdá, že tu byl od začátků našich dějin. Jednou z příčin vzniku tohoto pojmu byla vzrůstající kritika náboženství, které v této době ustupovalo a panovníci, kteří byli dosazeni na svůj post z vůle Boží, museli obhajovat svoje privilegium. Sahali proto po pojmu národ. Také díky knihtisku se čím dál více používal národní jazyk, nejen pár vyvolených jako latina, arabština koránu aj. Tyto posvátné jazyky byly dříve pojičkem lidí. Národ je vystřídal. Knihtisk měl za následek mimo jiné rozšíření knih, které už nebyly tak vzácné. Díky tomu mohli lidé později číst oblíbené romány, které rozšířili novou vidinu času a společnosti. První romány byly totiž psány stylem vševědoucích vypravěčů. Lidé si začali uvědomovat, že na jednom místě žijí jiní jednotlivci, kteří o sobě vzájemně nevědí, nikdy se ani nepotkají. Tak se vytvářela idea národa, kterou potvrdilo i vydávání novin. Lidé si kupovali noviny a věděli, že si je čtou i ostatní příslušníci jejich národa – tyto osoby nikdy nepotkají, ale mají je v povědomí. (Benedict Anderson, Pomyslná společenství)

Ve své práci jsem se zabývala tím, jak se necháváme svazovat zákony jednotlivců s politickou mocí, ale také pravidly, která vytvořila společnost – morálními normami, které nejvíce ovlivňují naše chování. Dále jsem se věnovala ideologii; legitimizaci moci a rituály, díky kterým zástupci lidu mohou uplatňovat svoji moc; roli médií v politice a změny v rituálech, které následkem působení médií ve společnosti, nastaly, pro podpoření této teorie jsem napsala své preference při výběru kandidáta na post prezidenta České republiky; a nakonec symboly, které utváří ideu národa. Ve jménu národa lidé dobrovolně umírají a zabíjejí, proto to není zanedbatelný pojem.

Myslím, že mnoho lidí vidí politiku pouze jako divadlo. Tento pocit vyvolávají rituály, které používá ideologie ke své legitimizaci. Ve své práci jsem se snažila tento postoj k politice vyvrátit. Myslím, že je ale důležité chápat politiku jako součást naší kultury, ne odděleně. Není to jen boj o moc. Díky ideologiím si uvědomujeme naši identitu, protože víme, kam patříme, do které sociální třídy. Různé ideologie otevírají otázky, které by jsme v rámci jedné ideologie neřešili, protože každá z ideologií si vybírá oblast, kterou se bude zabývat a jiné problémy vypouští a tváří se, že jsou nepodstatné. Díky marxismu se zlepšili podmínky dělníků, díky feminismu dostaly ženy rovnoprávnost. Nemyslím si, že je politika pouze divadlo, protože nás natolik ovlivňuje v myšlení, chování a všech ostatních věcech.

Bibliografie:

- 1) LÉVI-STRAUSS, Claude. Rasa a Dějiny. Vyd. 1. Brno: Atlantis, 1999, 72 s. ISBN 80-7108-138-8
- 2) GEERTZ, Clifford. Interpretace kultur. Vyd. 1. Praha: SLON, 2000, 565 s. ISBN 80-85850-89-3
- 3) ERIKSEN, Thomas Hylland. Sociální a kulturní antropologie. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 408 s. ISBN 978-80-7367-465-6
- 4) MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Vyd. 2. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 2008, 268 s. ISBN 978-80-86429-25-0
- 5) BENEDICTOVÁ, Ruth. Kulturní vzorce. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 223s. ISBN 80-7203-212-7
- 6) ABÉLÈS, Marc. Politika jako divadlo
- 7) ANDERSON, Benedict. Pomyslná společenství